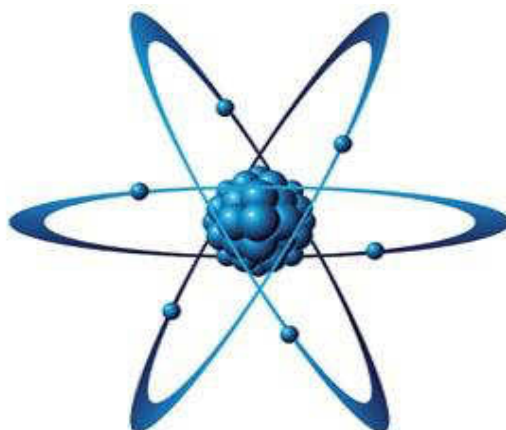

Міністерство освіти і науки України
Уманський національний університет садівництва (Україна)
Господарча академія ім. Д.А. Ценова (Болгарія)
Державна Вища Професійна Школа в Плоцьку (Польща)
Університет Південної Богемії в Чеських Будейовіцах (Чеська республіка)
Академія імені Якуба з Парадижа (Польща)

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ”**

Умань – 2017

пшениці. І це при тому, що потенційна урожайність жита озимого є на порядок вищою, ніж у пшениці озимої.

На сьогоднішній день лідерами по вирощуванню жита в Україні є Житомирська, Волинська, Чернігівська та Рівненська області. Світове виробництво жита зосереджено в країнах Євросоюзу, Росії, Білорусії, США, Канаді, Туреччині та ін.

Під урожай жита 2015 і 2016 року в Україні, за даними Держкомстату, було засіяно 150 і 144 тис.га відповідно, хоча ще кілька років тому площа була в кілька разів більше і становила понад 600 тис.га. Відповідно, й валовий збір також різко знизився - до 391 тисяч тонн, хоча врожайність жита в останні роки зростає. Так в 2015 і 2016 роках в Україні, за даними Держкомстату, вона становила 25,9 і 27,3 ц / га відповідно.

Динаміка врожайності озимого жита в Тернопільській області вище ніж в Україні в цілому. В останні роки відбувається стрімкий ріст врожайності жита. Якщо врожайність жита в 2000 році в середньому по Україні становила – 15,2 ц/га, а в Тернопільській області -18,7 ц/га, то в 2016 ці значення становлять вже 27,3 та 36,5 ц/га відповідно. Що свідчить про тенденцію росту врожайності жита.

Під урожай жита 2015 і 2016 року в Тернопільській області було засіяно 2,4 і 1,7 тис.га відповідно. Валовий збір в останні роки значно менш, ніж в 2000-х роках лише 6-8 тисяч тонн, хоча врожайність жита в останні роки зростає. Так, в 2015 і 2016 роках, за даними Держкомстату, вона становила 29,5 і 36,5 ц / га відповідно.

Важливе значення в отриманні високих врожаїв - це посів насіння, яке включене до Державного реєстру селекційних досягнень сортів та обов'язкове дотримання умов правильної технології обробітку озимого жита.

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНА ОЦІНКА УМОВ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

А. А. ПАНАСЮК, магістрант

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Пшениця – одна з найбільш давніх поширених культур на земній кулі. Встановлено, що вона була відома приблизно за 900 р. до н.е. Серед найважливіших зернових культур озима пшениця за посівними площами займає в Україні перше місце і є головною продовольчою культурою.

Зерно широко використовується для продовольчих цілей, в особливості в хлібопеченні і кондитерській промисловості, а також для виробництва круп, макаронів, вермішелі і інших продуктів. Цінність пшеничного хліба визначається хімічним складом зерна. Залежно від сорту і умов вирощування вміст білку в зерні пшениці становить 12 - 15%, та вміст клейковини 20 - 40%. В зерні багато вуглеводів, в тому числі 65 - 70% крохмалю, вітамінів, мінеральних речовин 2% і води 13 - 14%. Білок пшениці повноцінний за амінокислотним складом, містить всі незамінні амінокислоти, співвідношення білків і крохмалю у зерні пшениці становить у середньому 1 до 6–7, що є найбільш сприятливим для підтримання нормальної маси тіла і працездатності людини.

Пшеничні висівки – висококонцентрований корм для всіх видів сільськогосподарських тварин. Солому в подрібненому і запареному вигляді або оброблену хімічними речовинами згодують великій рогатій худобі і вівцям. В 100 кг соломи міститься 0,5 - 1,0 кг перетравного протеїну, 20 - 22 кормових одиниць. Солома використовується, як будівельний матеріал, для виготовлення паперу, підстилки для тварин тощо.

Для оцінки агрометеорологічних умов на ріст та розвиток озимої пшениці в районі станції Кременець Тернопільської області були розраховані агрометеорологічні показники по міжфазних періодах розвитку за весняно-літній період: відновлення вегетації – поява нижнього вузла соломини та за весняно-літній період в цілому. По кожному міжфазному періоду розраховувались середні багаторічні дати настання фаз розвитку озимої пшениці, щорічні та середні багаторічні показники: тривалість міжфазного періоду, середня температура за період, сума активних і ефективних температур, сума опадів та середні запаси продуктивної вологи в різних шарах ґрунту. Крім того, в цілому за весняно-літній вегетаційний період розраховувалась вологозабезпеченість.

Розглянемо агрометеорологічні умови вирощування озимої пшениці в період відновлення вегетації – поява нижнього вузла соломини в районі станції Кременець Тернопільської області більш детально. Так, за багаторічними даними відновлення вегетації озимої пшениці в районі станції Кременець відмічається в середньому 24 березня. Найбільш ранній термін відновлення вегетації спостерігався у 1989 році (25 лютого), а найбільш пізній в 1996 році (18 квітня).

Однак, у залежності від складних метеорологічних умов, тривалість періоду, а також дата появи нижнього вузла соломини можуть істотно змінюватися. Так сама рання дата появи нижнього вузла соломини спостерігається 10 квітня 2004 року, а найпізніша дата - 20 травня 1997 року, а в середньому дата настання фази припадає на 30 квітня. Тривалість між фазного періоду відновлення вегетації – появи нижнього вузла соломини знаходиться в залежності від умов зволоження орного шару ґрунту і термічного режиму та в середньому в районі станції Кременець становить 27 днів.

Сума активних і ефективних температур є одним з основних агрометеорологічних показників. Значення біологічного мінімуму залежить від біологічних і сортових особливостей культури, фази розвитку і сформованих агрометеорологічних умов цілого ряду агрометеорологічних завдань. За допомогою методу найменших квадратів нами було розраховано значення біологічного мінімуму для озимої пшениці стосовно району вирощування, яке становило 4,8 °С.

Забезпеченість теплом між фазного періоду характеризується сумою активних та ефективних температур. За період відновлення вегетації – поява нижнього вузла соломини в середньому багаторічному сума активних температур становить 230°С.

В цілому умови вегетації озимої пшениці в районі станції Кременець є сприятливими для вирощування культури. Так, тривалість періоду весняно-літньої вегетації в середньому становила 120 днів. Сума активних температур в середньому становила 1780 °С, сума ефективних температур в середньому - 1020°С. Сума опадів за цей період в середньому становить 262 мм.

Вологопотребність рослин, що прирівнюється до випаровуваності, була

розрахована за формулою А.М. Алпатьєва. В середньому значення вологозабезпеченості становить 75 %.

Урожай та урожайність є найважливішими результативними показниками розвитку продуктивних сил сільського господарства, виробничої діяльності і використання головного засобу виробництва в сільському господарстві – землі.

В рівні урожайності відображається вплив комплексу природних і економічних умов, у яких здійснюється сільськогосподарське виробництво, зміни в агротехніці, технології, техніці і організації виробництва. В свою чергу, від рівня урожайності в значній мірі залежить обсяг валового збору і такі показники ефективності рослинництва і сільського господарства в цілому, як собівартість продукції, продуктивність праці, фондовіддача, валовий і чистий доход, рентабельність та інше.

В середньому врожайність озимої пшениці в районі станції Кременець Тернопільської області становить 32 ц/га. Але в останні роки за рахунок використання нових сортів і належних агротехнічних умов це значення значно збільшилося, та в останні роки становить близько 50 ц/га.

В цілому агрометеорологічні умови в районі станції Кременець Тернопільської області є добрими для вирощування озимої пшениці.

ДИНАМІКА ЗМІНИ ПЛОЩІ ЛИСТКОВОЇ ПОВЕРХНІ ІНБРЕДНИХ ЛІНІЙ КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД ГУСТОТИ РОСЛИН

С. П. КОЦЮБА, кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна

Реакцією генотипу на різну густоту рослин є формування неоднакової листостебельної маси, нагромадження різної кількості поживних речовин, що призводить до формування різного врожаю насіння. Тому, встановлюючи оптимальну густоту рослин для інбредних ліній Гк 26, Чк 73, ЦГ 10, F 115 і УР 89 ми визначали площу листкової поверхні як з однієї рослини, так і з одиниці площі.

За густоти рослин 60 тис./га найбільшою площею листкової поверхні однієї рослини характеризувались лінії Гк 26 і УР 89 — у середньому за 2016 і 2017 роки відповідно 2393 і 2270 см². Лінія Чк 73 формувала найменшу площу листків – 1630 см². При зміні густоти вирощування рослин від 60 до 120 тис./га помітно зменшувалась площа листкової поверхні однієї рослини у всіх генотипів. Цей факт можна пояснити зменшенням площі живлення у варіантах з вищою, порівняно з контролем, густотою рослин, що незмінно призводить до конкуренції між рослинами за елементи вологи та поживних речовин.

Зі збільшенням густоти рослин від 60 до 80 тис./га площа листкової поверхні однієї рослини знижувалась на 101 (F 115) – 171 (Гк 26) см². За густоти 100 тис./га зменшення листкової поверхні коливалось від 298, 314 та 340 см² відповідно в інбредних ліній F 115, ЦГ 10 та Чк 73 до 420 і 490 см² – у ліній УР 89 і Гк 26. За найбільшої у досліді густоти рослин 120 тис./га зменшення листкової поверхні однієї рослини порівняно з контролем було в межах 452 (у лінії Чк 73)–865 см² (у Гк 26).

Отже, зі збільшенням густоти рослин, внаслідок зменшення площі живлення, спостерігається зменшення площі листкової поверхні однієї рослини.